

BRZEG

Scenariusz, scenografia, reżyseria
LESZEK MĄDZIK

Muzyka: JAN A. P. KACZMAREK

Realizacja akustyczna i światło
ANDRZEJ DASZUTA

Udział biorą
EWA BIENIASZ, ANDRZEJ CHLEBOWSKI,
PAWEŁ FIJAŁKOWSKI, SŁAWOMIR GRAB,
PIOTR KULISZ, WOJCIECH MACHAJEK, PIOTR MAZUR,
PIOTR MŁYNARCZYK, KAZIMIERZ PATRUŚ,
ALDONA SZKOŁUT, ALEKSANDER WOŹNIAK,
ZBIGNIEW WÓJCIK

PREMIERA 1983

13 listopada

FENOMEN SCENY PLASTYCZNEJ MĄDZIKA

Fenomen Sceny Plastycznej nie daje się łatwo ująć w szuflady kategorii teoretyczno-filozoficznych. W oryginalnych i – rzecz by można – macierzystych przypadkach teatru, do których jak się wydaje, można zaliczyć Scenę Leszka Mądziaka – okazują się mało efektywne wypracowane przez tradycję teoretyczną pojęcia rodzajowe i klasyfikujące. Mówił już Theodor Adorno, iż „Programowe kategorie stylistyczne okupują swą przystępność tym, że nie wyrażają samej fizjonomii dzieła, lecz ślizgają się nieobowiązująco po jego powierzchni”. Co nie znaczy, że należy na temat przypadków nowatorstwa milczeć. Przeciwnie. Jednakże droga analogii podobieństwa formalnego i porównań „ideologii artystycznych” różnych awangardowych prądów nie jest w takich przypadkach chyba drogą metodologicznie bardziej wskazaną.

Trzy plany przecinają się w miejscu, w którym istnieje fenomen artystyczny Sceny Plastycznej. Pierwszym jest plan dramatu. Dramatyczne dzieło nie się nie przebiega tutaj jednak w porządku teatru tradycyjnego; dramat stanowi sama gra napięć form, kształtów, barw, rytmów i nastrojów. Ta wypełniona przestrzeń dramatu pochłania widza, angażuje go i nie zezwala na jego obojętność. Główną rolę w tej „zaborczości” artystycznej odgrywa plan plastyczności. To dzięki środkom właściwym dla tej dziedziny sztuki spektakle Mądziaka mają tak duży walor uniwersalności i tak silnie zobowiązującą uczuciowo widza ekspresję. Trzecim planem jest plan filozofii. Zawartość treściowa przedstawień Sceny Plastycznej jest złożona z ogólnych kategorii dotyczących egzystencji ludzkiej. Ich dramatyczność wynika z odwiecznej walki, jaką człowiek z istoty swej toczy z samym sobą, z innymi podobnymi do siebie, z kosmosem przyrody.

Teatr Mądziaka poprzez odświeżanie świata „prostych jakości” bytu ludzkiego apeluje do najgłębszych pokładów psychiki widza. Teoria i filozofia teatru każe fenomen odświeżający się w spektaklach Mądziaka nazywać (za R. S. Cranem) „mythos”. Gaston Bachelard mówi w tym wypadku o „obrazach archetypowych”, Irena Ślawińska zaś powołując się na Junga tak wyjaśnia to pojęcie: „Archetyp jest formą dynamiczną, strukturą organizującą obrazy; struktura ta jednak

z reguły przekracza (...) konkrety indywidualne, biograficzne, regionalne czy społeczne”.

Abstrahowanie od konkretności Sceny Plastycznej nie daje jednak ogólności pojęciowej. Dramatyczna gra sił dziejąca się z taką ekspresją w „Ikarze” czy „Wilgocin” nie jest czystą grą pojęć w naszym umyśle ale porusza nas całych, angażując emocjonalnie w rzeczywistość, której stajemy się naoczni świadkami. Naoczność i ogólność – te dwie wydawałoby się opozycyjne kategorie łączą się w teatrze Mądziaka w obrazach o szczególnej intensywności. Gorzki pesymizm erotyki „Zielnika”, przerażenie ślepą materią bijącą w „Wilgocin” czy nadzieja prześwietlająca w finale „Wędrownego” dane są w postaci oglądu niejednostkowej sytuacji. Rezygnując z akcesoriów teatru tradycyjnego (aktor, tekst, fabuła itp.), Mądziak wprowadził swoją sztukę w obszary graniczne: gdzieś, gdzie kończy się teatr a pozostaje ciągle dramat.

Spektakle Sceny Plastycznej stanowią od strony aksjologicznej realizację trzech rodzajów wartości. Ze względu na wymiar artystyczny, realizują wartości estetyczne. Ze względu na trwałe elementy Transcendencji oraz apel do moralnych pierwiastków ogólnoludzkich w człowieku – wartości religijne. Spektakle Mądziaka stanowią wreszcie realizację wartości filozoficznych, ujawniają bowiem swoistą antropologię filozoficzną, której bohaterem jest człowiek – byt ułomny, lecz zdolny zwyciężać. Piękno–sacrum–prawda. Trójjednie – jakby heglowską – tych trzech wartości realizują przedstawienia Sceny. Opalniają one wartościami z różnych stron widzenia. Dlatego „Piętno” może zachwycić dynamiką form, barw i ruchu lub przemówić jako rodzaj „memento mori”. „Ikar” może zostać odczytany jako archetyp ludzkiego „władzenia się z Bogiem” i jako filozoficzna przypowieść o niekończącym się rytmie upadku i odrodzenia. Najnowsza premiera „Brzeg” w nowych środkach wyrazu zawiera formę modlitwy. Triada wartości w kolejnych spektaklach ukazuje się w nowych ujęciach i oryginalnej formie. Nadal porusza, zachwyca, pobudza do przemyśleń. Jak gdyby trójjednia dojrzywała do osiągnięcia ostatecznie wypełnionego kształtu: spektaklu, w którym harmonia i naoczność idei uzyskują stopień tak doskonały, na jaki pozwala natura dramatu wcielonego w barwę, ruch i dźwięk.

DZIAŁALNOŚĆ SCENY PLASTYCZNEJ 1982/83

- wrzesień 82 – Międzynarodowy Festiwal Teatralny – Santarcangelo – Włochy
- wrzesień 82 – Międzynarodowy Tydzień Teatralny – Berlin Zach.
- październik 82 – Lubelskie Prezentacje Teatralne – Lublin
- marzec 83 – Międzynarodowy Festiwal Teatrów Uniwersyteckich, Liège – Belgia
- marzec 83 – Międzynarodowy Festiwal Teatrów Uniwersyteckich, Lyon – Francja
- marzec 83 – Międzynarodowy Festiwal Teatralny Caen – Francja
- maj 83 – występy na zaproszenie Teatru STUDIO – Warszawa
- maj-
-czerwiec 83 – Udział w Światowej Wystawie Scenografii – Praga Czechosłowacja (wyróżnienie)
- maj 83 – Jubileusz 30-lecia Teatru Akademickiego KUL

WARSZTATY 1980/83

- październik 81 – realizacja warsztatu teatralnego – Scheersberg, RFN
- marzec 82 – realizacja warsztatu teatralnego – Berlin Zach.
- marzec 83 – realizacja warsztatu teatralnego – Hamburg, RFN
- wrzesień-
październik 83 – realizacja scenografii do sztuki Maurice Maeterlincka „Ariane et Barbe Bleue” – Lyon, Francja

